

Dział: Ogrodnictwo

ISSN 1897-7820

http://www.npt.up-poznan.net/tom2/zeszyt4/art_37.pdf

Copyright ©Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

ANNA DUDZIŃSKA, BARBARA SZPAKOWSKA

Katedra Terenów Zieleni
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

OCENA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH OKOLICY SPYCZYNEJ GÓRY

Streszczenie. Odbiór krajobrazu otwartego jest ściśle związany z bioróżnorodnością. Obszary zróżnicowane pod względem liczby występujących gatunków roślin wykazują większą wartość zarówno krajobrazową, jak i turystyczną. Prezentowane w pracy badania prowadzone były na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego w okolicy Spyczynej Góry. Krajobraz tego obszaru został ukształtowany przez rzeźbotwórczą działalność lodowca, co w znacznym stopniu wpłynęło na jego specyfikę. Badania miały na celu ocenę walorów krajobrazowych i turystycznych okolic Spyczynej Góry. Stwierdzono, że występuje tu duża liczba zadrzewień śródpolnych, począwszy od pojedynczych soliterów aż do pasowych zadrzewień wzdłuż dróg. Na tym terenie znajduje się również duża liczba oczek wodnych. Niektóre z nich są prawie całkowicie zarośnięte, inne natomiast są wyraźnie widoczne w krajobrazie. Różnorodność tego obszaru przejawia się również w roślinności zasiedlającej te tereny. Występują tu gatunki związane zarówno ze środowiskiem wodnym (trzcina pospolita – *Phragmites australis*, rzęsa wodna – *Lemna minor*), jak i leśnym (sosna zwyczajna – *Pinus sylvestris*). Obszar na którym zostały przeprowadzone badania, posiada również liczne walory turystyczne. Jednym z nich jest ambona widokowa zlokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie Spyczynej Góry, z której rozciąga się widok na charakterystyczny obszar Drawskiego Parku Krajobrazowego.

Słowa kluczowe: Drawski Park Krajobrazowy, Spyczyzna Góra, inwentaryzacja, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, punkt widokowy

Wstęp

Roślinność związana jest z życiem każdego organizmu, w tym także człowieka. Zdaniem CZERWINIEC i LEWIŃSKIEJ (2000) część roślinności, którą w sposób świadomy można wprowadzać, formować, pielęgnować i ochraniać, określa się mianem zieleni. W skład tej nazwy wchodzi zarówno łąki, pastwiska, lasy, drzewa i krzewy, jak również zadrzewienia i zakrzewienia w krajobrazie otwartym.

Zieleń pełni wiele funkcji biologicznych, społecznych i gospodarczych, pełni też rolę estetyczną, wpływając na lepszy odbiór krajobrazu (NIEMIRSKI 1973). Tereny, na

których występuje duża liczba zadrzewień śródpolnych i oczek wodnych, mają dużą wartość przyrodniczą i turystyczną. Obszary te są związane z wypoczynkiem i rekreacją. Według HABERA (2001) rekreacja polega na odtwarzaniu sił po pracy przez zmianę otoczenia, wysiłek fizyczny, uprawianie sportu i turystykę zorganizowaną lub spontaniczną. Turystyka powinna być tak zorganizowana, aby zapewnić ludziom wypoczynek, pobudzić zainteresowania, jak również wzbogacić wiedzę o odwiedzanych obiektach. W krajobrazie otwartym do takiej turystyki można zaliczyć między innymi zwiedzanie parków krajobrazowych, narodowych czy etnograficznych.

Metody i teren badań

Badania były przeprowadzone w województwie zachodniopomorskim, na obszarze pomiędzy wsią Żerdno a Spyczyną Górą. Teren ten stanowi ważny fragment Drawskiego Parku Krajobrazowego, który został powołany w celu ochrony występujących na jego obszarze walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych (FIJAŁKOWSKI i IN. 1994). Krajobraz tej okolicy został ukształtowany przez działalność lodowodu skandynawskiego, a w szczególności ostatniego zlodowacenia zwanego bałtyckim. Charakteryzuje się on występowaniem znacznych różnic wysokości, a jednym z najwyższych położonych obszarów jest Spyczyzna Góra (203 m n.p.m.). Niedaleko tej góry, na wzniesieniu o wysokości 195 m n.p.m., w 1997 roku została wybudowana ambona widokowa, opisywana w przewodnikach turystycznych jako bardzo cenny obiekt.

Celem przeprowadzonych badań była ocena walorów krajobrazowych i turystycznych okolicy Spyczynej Góry. Cel ten został zrealizowany poprzez dwa etapy badań. Pierwszym z nich była inwentaryzacja cennych obiektów omawianej okolicy. Wskazane zostały elementy, które w dużym stopniu wpływają na charakter oraz odbiór obszaru badań. Kolejnym etapem była ich ocena pod względem krajobrazowym, przyrodniczym, jak również turystycznym.

Wyniki i dyskusja

Przeprowadzona inwentaryzacja badanego terenu pozwoliła na wyróżnienie charakterystycznych obiektów, które wpływają na odbiór krajobrazu Spyczynej Góry. Szczegółowej ocenie poddano:

- zadrzewienia śródpolne,
- oczka wodne,
- łąki,
- las,
- punkt widokowy, w którego skład wchodzi drewniana ambona widokowa.

Elementy te zostały zanalizowane pod względem krajobrazowym, turystycznym i przyrodniczym. Największą wartość turystyczną posiada punkt widokowy, w skład którego wchodzi ambona widokowa. Jest ona największą atrakcją dla odwiedzających Spyczyną Górę. Największą wartością krajobrazową charakteryzują się zadrzewienia śródpolne oraz oczka wodne. Wzbogacają one krajobraz obszaru badań. Liczne gatunki

roślin występujące w tych siedliskach wpływają na dynamiczne jego zmiany. Posiadają one także, wraz z łąkami oraz lasem, wysoką wartość przyrodniczą. Są miejscem, gdzie występuje duża bioróżnorodność. Na obszarze badań zostało zinventaryzowanych wiele gatunków roślin zamieszkujących różne siedliska. Występują tam rośliny wodne (trzcina pospolita – *Phragmites australis*, rzęsa drobna – *Lemna minor*), rośliny zamieszkujące środowisko leśne (sosna zwyczajna – *Pinus sylvestris*) oraz łąki (koniczyna biała – *Trifolium repens*). Zdaniem KRASKI i KANIECKIEGO (1995) występujące w krajobrazie takie elementy, jak zadrzewienia śródpolne, małe zbiorniki wodne i enklawy łąk, powodują zwiększenie retencji i intensyfikację małego obiegu wody oraz zapobiegają rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń.

Zadrzewienia śródpolne stanowią ważny element krajobrazu okolicy Spyczynej Góry. Według KARGA i KARLIKA (1993) w krajobrazie można wyróżnić następujące zadrzewienia śródpolne: zadrzewienia pasowe, zadrzewienia jedno- lub dwurzędowe, zakrzewienia pasowe, zadrzewienia utworzone przez gatunki iglaste, zadrzewienia zwarte, kępowe lub klinowe, parki, sady, ogródki i szkółki oraz zadrzewienia przywodne. Na obszarze badań zostały zinventaryzowane trzy typy zadrzewień śródpolnych:

- Zadrzewienia pasowe o charakterze pasów leśnych

Zadrzewienia te mają dużą wartość krajobrazową. Pełnią one rolę zamknięć widokowych, kierują także nasz wzrok w stronę bardzo bogatej panoramy parku krajobrazowego (rys. 1). Wśród drzew występujących w tym typie zadrzewień można wyróżnić: dąb szypułkowy (*Quercus robur*), brzozę brodawkowatą (*Betula pendula*), klon pospolity (*Acer platanoides*). W drzewostanie tym można także znaleźć liczne gatunki drzew owocowych, takich jak czereśnia (*Prunus avium*) czy śliwy (*Prunus domestica*).

Rys. 1. Zadrzewienie pasowe w okolicy Spyczynej Góry (fot. A. Dudzińska)

Fig. 1. The belt of shelterbelt in the Spyczyzna Mountain surroundings (photo by A. Dudzińska)

- Zadrzewienia jedno- lub dwurzędowe

Są to zadrzewienia występujące głównie wzdłuż dróg (rys. 2). W ich skład w okolicy Spyczynej Góry wchodzi głównie drzewa owocowe: jabłoń (*Malus domestica*), grusza (*Pyrus communis*), czereśnia (*Prunus avium*), ale można także spotkać: dąb

szypułkowy (*Quercus robur*), klon zwyczajny (*Acer platanoides*) czy głóg dwuszyjkowy (*Crateagus media*). Zadrzewienia występujące wzdłuż dróg wzbogacają krajobraz, ale także są bardzo ważnym elementem z punktu widzenia turystyki. Droga obsadzona drzewami jest częściej wybierana przez ludność do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej.

Rys. 2. Zadrzewienie jednorzędowe w okolicy Spyczynej Góry (fot. A. Dudzińska)

Fig. 2. Single-breasted shelterbelt in the Spyczyzna Mountain surroundings (photo by A. Dudzińska)

- Zadrzewienia zwarte, kępowe lub klinowe

Zadrzewienia te na badanym obszarze występują głównie w zagłębieniach terenu (rys. 3), z reguły bezpośrednio w sąsiedztwie oczek wodnych. W skład tego typu zadrzewień wchodzi głównie wierzby (*Salix* sp.), ale spotkać można również brzozę brodawkowatą (*Betula pendula*).

Rys. 3. Zadrzewienie zwarte w okolicy Spyczynej Góry (fot. A. Dudzińska)

Fig. 3. Thick shelterbelt in the Spyczyzna Mountain surroundings (photo by A. Dudzińska)

Na obszarze badań można znaleźć również pojedyncze drzewa. Zlokalizowane są one zwykle na łąkach i stanowią ich integralną część. Są to młode gatunki i mają niewielkie rozmiary, więc nie pełnią roli dominanty krajobrazowej.

Cechą charakterystyczną badanego terenu jest duża liczba oczek wodnych. Prowadząc inwentaryzację na tym obszarze, wyróżniono dwa podstawowe typy oczek (rys. 4). Pierwszy stanowią oczka wodne porośnięte trzcina pospolitą (*Phragmites australis*). Występuje w nich duża ilość rzęsy drobnej (*Lemna minor*). Ten typ oczek zdecydowanie przeważa na analizowanym terenie. Niektóre z tych drobnych zbiorników znajdują się blisko drogi, inne stanowią integralną część pól i łąk, a jeszcze inne znajdują się w zagłębieniach terenu. Wśród tych oczek zostały wyróżnione dwa podtypy: z brzegiem porośniętym drzewami oraz z brzegiem z niewielką liczbą drzew.

Z roślinnością drzewiastą

Bez roślinności drzewiastej

Oczka wodne porośnięte trzcina pospolitą

Rys. 4. Rodzaje oczek wodnych (fot. A. Dudzińska)

Fig. 4. Types of mid – field ponds (photo by A. Dudzińska)

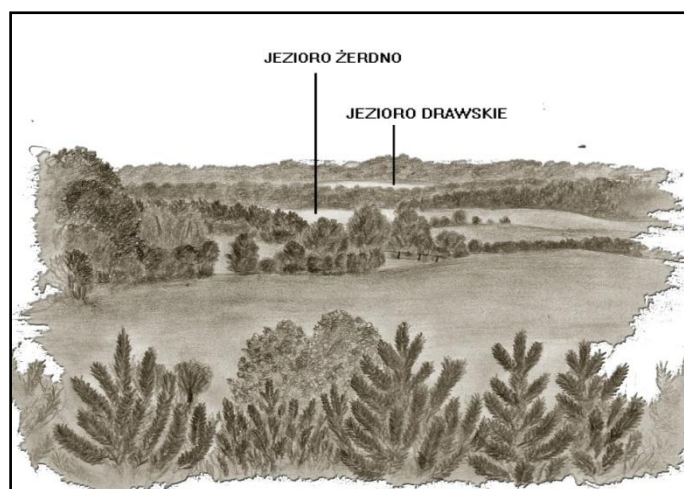
Oczka wodne porośnięte palką szerokolistną

Drugi rodzaj oczek wodnych stanowią zbiorniki, w których występuje grążel żółty (*Nuphar lutea*), a brzeg ich porasta palka szerokolistna (*Typha latifolia*). Zbiorniki te posiadają większe walory krajobrazowe w porównaniu z pierwszym typem, które często są prawie całkowicie zarośnięte przez trzcina pospolitą.

Kolejnym ważnym elementem występującym na badanym terenie są liczne łąki, na których występuje duża liczba roślin i zwierząt. W niewielkiej odległości od terenu badań znajduje się rezerwat ornitologiczny Jezioro Prosino. Sprzyja on pojawianiu się na tym obszarze licznych ptaków, co dodatkowo podnosi walory omawianego terenu.

Niedaleko Spyczynej Góry, na wzniesieniu o wysokości 195 m n.p.m., zlokalizowany jest punkt widokowy, stanowiący kolejny ważny element krajobrazu badanego terenu. Znajdują się tam ambona widokowa oraz ławki i stoliki przystosowane do potrzeb licznych turystów pojawiających się w tej okolicy. Wokół ambony rośnie duża liczba młodych sosen, które za parę lat osiągną taką wysokość, iż będą zasłaniały widok, przyczyniając się do pogorszenia walorów tego punktu widokowego.

Z ambony można zobaczyć charakterystyczny polodowcowy krajobraz Drawskiego Parku Krajobrazowego (rys. 5). Widoczne są z niej dwa jeziora: Drawskie i Żerdno, które posiadają dużą wartość zarówno krajobrazową, jak i turystyczną. Zobaczyć można także lasy oraz liczne pola i łąki poprzecinane zadrzewieniami śródpolnymi.

Rys. 5. Panorama Drawskiego Parku Krajobrazowego (fot. A. Dudzińska)

Fig. 5. Panorama of the Drawski Landscape Park (photo by A. Dudzińska)

Podsumowanie

Okolica Spyczynej Góry stanowi ważny element Drawskiego Parku Krajobrazowego. W krajobrazie można wyróżnić charakterystyczne elementy polodowcowej rzeźby terenu: liczne oczka wodne, zadrzewienia śródpolne – występujące w zagłębieniach terenu oraz łąki. Specyficzne ukształtowanie powierzchni tego obszaru przyczynia się do występowania licznych gatunków roślin i zwierząt związanych z różnymi siedliskami.

Okolica Spyczynej Góry posiada liczne walory krajobrazowe, które zostały wykorzystane dla potrzeb turystyki. Powstał punkt widokowy, z którego roztacza się panorama na różnorodne tereny Drawskiego Parku Krajobrazowego. Obszar ten można jeszcze bardziej dostosować do potrzeb turystyki poprzez zaprojektowanie dróg rowerowych i konnych.

Wnioski

1. Różnorodność i duże walory okolicy Spyczynej Góry związane są z występowaniem wielu gatunków roślin. Występuje tu roślinność związana ze środowiskiem wodnym (trzcina pospolita – *Phragmites australis*) i środowiskiem leśnym (sosna zwyczajna – *Pinus sylvestris*).

2. Zadrzewienia śródpolne, oczka wodne i łąki wpływają na duże walory krajobrazowe, powodują zwiększenie retencji, zapobiegają rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń, jak również zwiększają bioróżnorodność okolicy Spyczynej Góry.

3. Atrakcyjność turystyczna okolicy Spyczynej Góry związana jest z istnieniem punktu widokowego, z którego roztacza się panorama Drawskiego Parku Krajobrazowego.

4. W okolicy Spyczynej Góry zostały wyróżnione trzy typy zadrzewień śródpolnych: zadrzewienia pasowe, zadrzewienia jedno- lub dwurzędowe oraz zadrzewienia zwarte.

5. Wśród oczek wodnych, zlokalizowanych na obszarze badań można wyróżnić oczka wodne porośnięte trzcina pospolitą (*Phragmites australis*) oraz oczka wodne porośnięte pałąką szerokolistną (*Typha latifolia*). Przy pierwszym typie zostały wyróżnione dwa podtypy: z roślinnością drzewiastą oraz bez roślinności drzewiastej.

6. W celu zachowania charakterystycznego krajobrazu oraz podniesienia walorów turystycznych Spyczynej Góry powinny być wykonywane zabiegi pielęgnacyjne. Należy zwrócić szczególną uwagę na liczne sosny rosnące w okolicy ambony widokowej, gdyż za parę lat mogą prawie całkowicie zasłonić widok.

Literatura

- CZERWINIEC M., LEWIŃSKA J., 2000. Zieleń w mieście. Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Kraków.
- FIJAŁKOWSKI A., GUTOWSKA E., KARNECKI R., WESOŁOWSKI S., 1994. Drawski Park Krajobrazowy. Informator przyrodniczo-turystyczny. Zarząd Drawskiego Parku Krajobrazowego, Złocieniec.
- HABER Z., 2001. Kształtowanie terenów zieleni z elementami ekologii. Wyd. AR, Poznań.
- KARG J., KARLIK B., 1993. Zadrzewienia na obszarach wiejskich. Wyd. ZBŚRiL PAN, Poznań.
- KRASKA M., KANIECKI A., 1995. Mała retencja wodna w Wielkopolsce i jej uwarunkowania przyrodnicze. W: Ekologiczne aspekty melioracji wodnych. Red. L. Tomiałojć. Wyd. IOP PAN, Kraków: 123-139.
- NIEMIRSKI W., 1973. Funkcje terenów zieleni. W: Kształtowanie terenów zieleni. Red. W. Niemirski. Arkady, Warszawa: 12-16.

ESTIMATION OF LANDSCAPE VALUE OF THE SPYCZYNA MOUNTAIN

Summary. Perception of the open area is closely connected with biodiversity. Differentiated areas with large number of plant species have higher landscape and tourist values. Presented

studies were carried out on the Drawski Landscape Park in the vicinity of the Spyczyzna Mountain. This area was created by carving activity of glacier, which to a large extent had strong influence on its unique character. The studies tend to estimate landscape and tourist values of the Spyczyzna Mountain. It was found that on this area many shelterbelts appeared including the belts of shelterbelts along the roads. Moreover many mid-field ponds were observed. Some of them are overgrown, whereas many ponds are visible in the landscape. Biodiversity of this area is also observed taking into account the plants which are found there. The plants are connected with aquatic (*Phragmites australis*, *Lemna minor*), as well as forest environment (*Pinus sylvestris*). This is an area of great tourist interest. One of them is the watchtower situated in the vicinity of the Spyczyzna Mountain, from which there is a varied view characteristic for the Drawski Landscape Park.

Key words: Drawski Landscape Park, Spyczyzna Mountain, inventarisation, shelterbelt, mid-field ponds, viewpoint

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Anna Dudzińska, Katedra Terenów Zieleni, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland, e-mail: duani@wp.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

2.10.2008

Do cytowania – For citation:

Dudzińska A., Szpakowska B., 2008. Ocena walorów krajobrazowych okolicy Spyczynej Góry. Nauka Przyr. Technol. 2, 4, #37.